

ФАКТОРИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С.

Вінницький національний технічний університет

У статті систематизовано підходи до розуміння поняття прибутку підприємства. Проаналізовано сучасний рівень прибутковості (збитковості) промислових підприємств. Досліджено фактори, які впливають на величину отриманого прибутку. Визначено під впливом яких саме факторів відбувається зростання прибутку підприємства.

Ключові слова: прибуток, прибутковість, фінансові результати, ефективність діяльності, фактори впливу, максимізація прибутку.

Постановка проблеми. У сучасних умовах активного розвитку ринкової економіки в Україні, важливим питанням для кожного підприємства, постає отримання максимально можливого розміру прибутку, достатнього для ефективної діяльності та майбутнього розвитку. Прибуток є найважливішим показником ефективної діяльності підприємства. На його величину впливає ряд факторів як зовнішніх так і внутрішніх. Тому дуже важливим є глибоке дослідження факторів що впливають на зростання прибутковості, зокрема прибутку, на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у досліджені поняття прибутковості зробили сучасні вчені, а саме: Антонюк Р.Р., Поддєрьогін А.М., Чорна Л.О., Бердар М.М., Огійчук М.Ф., Кучер Л.Ю., Ярошевич Н.Б., Хмелєвський О.В., Гриньова В.М., Бланк І.А. Незважаючи на важливість даної категорії, досі не існує єдиного підходу до визначення сутності поняття прибутку та основних факторів його зростання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досі невизначеними залишаються фактори зростання прибутку, які є найбільш ефективними.

Мета статті. Метою статті є аналіз прибутку як економічної категорії та узагальнення існуючих визначень цього поняття в сучасних умовах господарювання, а також розгляд факторів які впливають на його величину.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою створення будь-якого суб'єкта господарювання є отримання прибутку, у розмірі достатньому для подальшого розвитку та функціонування. Прибутковість підприємства є показником його сталого розвитку та ефективної і суспільно-корисної діяльності. Прибуток характеризує кінцевий результат діяльності підприємства у абсолютному вираженні. А рентабельність показує міру ефективності даної діяльності.

Отримання підприємством прибутку є найголовнішим його завданням, та можливістю існування.

В таблиці 1 систематизовано погляди сучасних дослідників даного питання для зрозуміння дефініції «прибуток». На сьогодні, в Україні, різні джерела, дають різні трактування категорії прибуток. Так, Ярошевич Н. Б. зазначає, що прибуток виступає метою підприємницької діяльності й джерелом витрат на розвиток виробництва. Прибуток і його рівень характеризує ефективність виробництва, збиток засвідчує неефективне господарювання [1].

Поддєрьогін А.М. трактує прибуток, як форму прояву вартості додаткового продукту [2].

Бердар М. М. вважає, що прибуток як економічна категорія є грошовим вираженням вартості реалізованого чистого доходу, основною формою грошових накопичень суб'єктів господарювання [3].

Таблиця 1

Систематизація підходів до визначення сутності поняття «прибуток»

Автор	Прибуток – це
Ярошевич Н.Б. [1]	перевищення валових доходів над валовими витратами
Поддєрьогін А.М. [2]	частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу; форма прояву вартості додаткового продукту.
Бердар М.М. [3]	та частина додаткової вартості продукту, що реалізується підприємством, яка залишається після покриття витрат виробництва
Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [4]	визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду
Гетьман О.О. [5]	різниця між ціною реалізації та собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції
Савицька Г.В. [6]	різниця між сукупними доходами (після сплати податку на додану вартість, акцизного збору та інших відрахувань з виручки в бюджетні і не бюджетні фонди) і сукупними витратами звітного періоду.
Лисенко Б.О. [7]	форма доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху, проте він характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності.

Гетьман О. О. вважає, що прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, а також найважливішим джерелом централізованих ресурсів держави: до доходів бюджету здійснюються відрахування від одержаного доходу підприємства, значною частиною якого є прибуток [5].

В свою чергу, Савицька Г. В. зазначає що, прибуток – це частина чистого доходу, який безпосередньо одержують підприємства після ре-

алізації продукції як винагороду за вкладений капітал і ризик підприємницької діяльності [6].

Лиисенко Б. О. вважає, що прибуток характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності [7].

Таким чином можна зробити підсумок, що прибуток – це кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається, як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності.

Важливість дослідження питання прибутковості підприємств в Україні, особливо в останні роки підтверджує аналіз формування чистого прибутку (збитку) за видами економічної діяльності за 2010-2015рр, який наведено у табл. 2.

Проаналізувавши таблицю 2, можна зробити висновок, що стан промисловості підприємства за досліджувані роки значно погіршився. Адже загальна величина чистого прибутку за 2010-2015 рр. зменшилась на 197484 млн. грн. Дане зниження було спричинене загальним зниженням отриманого чистого прибутку та збільшенням збитків майже у всіх галузях промисловості.

Як видно з таблиці, чистий прибуток добувної промисловості зменшився на 39451,9 млн. грн., переробної промисловості на 124829 млн. грн., машинобудування – на 20004,7 млн. грн. Прибуток отримуваний з постачання електроенергії та

газу, зменшився на 32506,7 млн. грн., а від водопостачання на 696,6 млн. грн.

Дане зниження вказує на важкий економічний стан усіх промислових підприємств, не беручи до уваги вид їх діяльності. Тому проблема формування прибутку, та пошук факторів його зростання стає надзвичайно важливою у сучасні кризові роки.

Величина прибутку формується під впливом чинників різноманітного характеру, узагальнити які дуже складно. Однак усі фактори, які впливають на прибуток поділяють на внутрішні та зовнішні (рис. 1).

Отже, як видно з рисунку 1, внутрішні фактори поділяються на основні та неосновні. Неосновними є ті фактори, які пов'язані з порушенням господарської дисципліни Одним із основних факторів зростання прибутку є обсяг продажу продукції. Адже прибуток постійно займає певну частку в ціні товару, тому зростання обсягу продажу товарів дозволяє отримувати великий прибуток. В свою чергу розширення асортименту сприяє зростанню обсягу продажів.

Важливим чинником є також ефективна організація руху товару, прискорене просування продукції на ринки збуту сприяє збільшенню обсягу реалізації і одночасно зниженню поточних витрат.

Достатня чисельність працівників на підприємстві при певному рівні технічної озброєності

Таблиця 2

**Чистий прибуток (збиток) за видами економічної діяльності за 2010-2015рр, млн. грн.
(складено за даними [8])**

	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Промисловість	11594,7	31961,6	2592,4	-4181,1	-178730,9	-185889,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	15653,0	20535,7	8826,6	9022,4	-9967,6	-23798,9
Переробна промисловість	-3152,2	4294,9	-11571,9	-10920,4	-142547,0	-127981,2
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	2238,8	2303,6	7183,9	6531,7	-16906,0	-16651,9
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	-20,1	152,3	20,0	162,5	-636,6	513,9
виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	634,6	505,6	264,6	553,2	-4278,7	-1649,3
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	-1838,9	-2274,1	-4323,5	-300,9	-4656,0	-4377,8
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-2369,2	-1893,2	-7980,8	-8538,8	-35006,4	-31132,8
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	622,9	619,4	916,4	1068,0	501,0	1419,8
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	-1134,3	-195,2	-1097,1	-948,5	-15378,8	-13011,4
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	-5720,5	-5986,7	-16379,7	-13022,3	-41948,8	-46729,4
Машинобудування	4204,9	10639,6	9268,8	2768,6	-22380,2	-15799,8
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	-65,4	1123,3	320,1	199,4	-1759,1	18,1
виробництво електричного устаткування	440,8	34,6	1125,8	506,2	-4693,9	-4423,6
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	1000,8	1701,7	1429,3	759,9	-4425,7	-3471,6
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	2828,7	7780,0	6393,6	1303,1	-11501,5	-7922,7
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	229,6	423,6	555,5	806,1	-1856,5	-562,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	746,5	9208,8	5651,6	-611,9	-23823,3	-31760,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-1652,6	-2077,8	-313,9	-1671,2	-2393,0	-2349,2

праці дозволяє повною мірою реалізувати виробничу програму підприємства.

Внутрішні фактори додатково поділяють на виробничі та не виробничі. Невиробничі фактори, являють собою комерційну діяльність підприємства. Виробничі фактори характеризують наявність та використання усіх засобів та ресурсів для виробництва продукції.

Внутрішньовиробничі фактори є первинними і основними чинниками зростання прибутку. З підвищенням ефективності використання саме цих видів ресурсів зв'язана інтенсифікація виробництва, тому що елементи процесу виробництва одночасно і в повному об'ємі беруть участь у створенні продукту, але по-різному в утворенні його вартості. Засоби праці переносять свою вартість на готовий продукт поступово, але в міру зношення, а предмети праці в живу працю – одноразово [9].

Зовнішні фактори не залежить від діяльності підприємства, до них належать природні умови, транспортні умови, державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок та пільг, штрафних санкцій, конкуренція на ринку товарів. Ці фактори зовсім не залежать від роботи підприємства, його організаційної структури чи виду господарювання, але суттєво впливають на отриманий прибуток. Такі фактори підприємство не може змінити чи уникнути їх впливу.

Деякі автори вважають що внутрішні фактори є суб'єктивними, і можуть впливати на зовнішні. Наприклад, такий фактор, як облікова політика дає можливість підприємству обирати методи обліку, які спричиняють істотний вплив на фінансові результати (методи оцінки запасів, амортизації, розподіл витрат і доходів між звітними періодами, порядок регулювання сумнівної заборгованості тощо), тим самим регулюючи розмір прибутку до оподаткування.

Максимізація прибутку підприємства є суттєвим та важливим аспектом його діяльності. Визначено, що одними із найважливіших внутрішніх чинників зростання прибутку в сучасних умовах є такі: зростання обсягу готової продукції, зниження її собівартості, підвищення якості, поліпшення асортименту, підвищення ефективності використання виробничих фондів, зростання продуктивності праці.

Висновки і пропозиції. В цілому, досі не існує єдиного підходу до трактування сутності поняття «прибуток», однак зробити підсумок, що прибуток – це кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається, як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності.

Сучасний стан прибутковості промисловий підприємств є вкрай важким, тому вони потребують пошуку шляхів та резервів для збільшення отри-

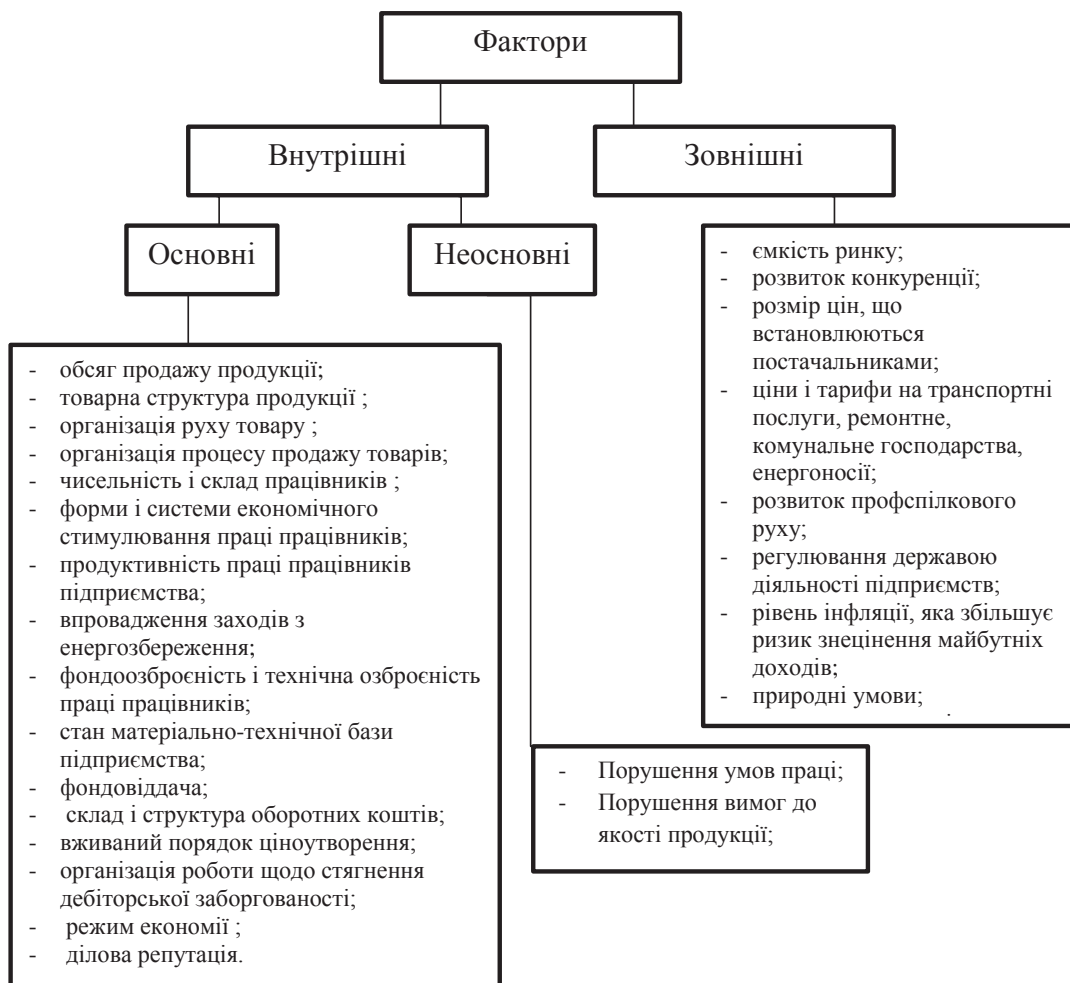

Рис. 1. Класифікація факторів, що впливають на величину прибутку підприємства (систематизовано за даними [3, 5, 9, 10, 11])

муваного прибутку. Найважливішими факторами максимізації прибутку є саме внутрішні фактори, такі як обсяг готової продукції, точніше її зростання; зниження собівартості виготовленої продукції; підвищення якості товарів для продажу; зростання продуктивності праці на підприємстві.

Список літератури:

1. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств. Навч. посіб. / Н. Б. Ярошевич. – К., 2012. – 341 с.
2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник – 6-ге вид., переробл. і виправ. / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2012. – 552 с.
3. Бердар М. М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. / М. М. Бердар. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, Редакція від 20.09.2015р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 313.
6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Г.В. Савицька. – [3-те вид., випр. і доп.]. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
7. Лисенко Б. О. Шляхи і резерви підвищення прибутковості (дохідності) підприємства [Електронний ресурс] / Б. О. Лисенко // Студентський науковий економічний альманах. – 2012. – Вип. 1. – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/userfiles/stud_cons_soc_ek_13/section1/Lysenko.docx
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Янковий О. Г. Дослідження чутливості прибутку підприємства за допомогою граничного аналізу / О. Г. Янковий, Г. В. Кошельок, В. В. Куперман // Південноукраїнський правничий часопис. – 2009. – № 1. – С. 253–255.
10. Джеджула В.В. Енергозбереження промислових підприємств: методологія формування, механізм управління: монографія / В. В. Джеджула. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 347 с.
11. Джеджула В. В. Визначення резервів збільшення прибутку від енергозберігаючих заходів / В. В. Джеджула // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 11. – Ч. 2. – С. 198–200.

Епифанова І.Ю., Гуменюк В.С.

Винницький національний технічний університет

ФАКТОРЫ РОСТА ПРИБЫЛИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье систематизированы подходы к пониманию понятия прибыли предприятия. Данное понятие проанализировано обобщая различные точки зрения современных ученых. Проанализировано современный уровень прибыльности (убыточности) промышленных предприятий. Исследованы факторы влияния на размер полученной прибыли. Определено под влиянием которых факторов происходит рост прибыли предприятия.

Ключевые слова: прибыль, доходность, финансовые результаты, эффективность деятельности, факторы влияния, максимизация прибыли.

Yerifanova I.Yu., Humeniuk V.S.

Vinnitsia National Technical University

FACTORS OF INCREASE ENTERPRISE PROFIT

Summary

Approaches to understanding the concept of profits are systematized in the article. The current state of profitability (unprofitability) industry is analyzed. There were researched factors, that affect the value of the profits. It is determined under which factor profits can growth.

Keywords: income, profitability, financial results, efficiency, influence, profit maximization.